ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“ – БЪЛГАРИЯ
НАУЧНИ ТРУДОВЕ, ТОМ 63, КН. 1, СБ. А, 2025 – ФИЛОЛОГИЯ,
PAISII HILENDARSKI UNIVERSITY OF PLOVDIV – BULGARIA
RESEARCH PAPERS, VOL. 63, BOOK 1, PART A, 2025 – LANGUAGES AND LITERATURE

DOI 10.69085/ntf2026a185

ПУНКТУАЦИЯ ПРИ ПОДЧИНИТЕЛНИ ИЗРЕЧЕНСКИ ЧАСТИ В НАУЧНИТЕ ТЕКСТОВЕ: СЪПОСТАВКА МЕЖДУ АНГЛИЙСКИЯ И БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК

Биляна Овчарова
Лесотехнически университет – София

PUNCTUATION OF SUBORDINATED CONSTITUENTS IN SCIENTIFIC TEXTS: COMPARISON BETWEEN ENGLISH AND BULGARIAN

Bilyana Ovcharova
University of Forestry, Sofia

b.ovcharova@ltu.bg

The paper focuses on punctuation rules for the use of comma with subordinate clauses in English and Bulgarian, which is significantly different in many ways. Finite relative and adverbial clauses are illustrated and discussed, using authentic examples from scientific texts in the field of botany. Relative clauses, but also adverbial clauses, are of two types: restrictive and nonrestrictive, which has a direct influence on the use of comma in English and can be very confusing for Bulgarians. Therefore, it is necessary to know the logic behind the use of comma in English.

Key words: comma, scientific texts, subordinate clauses, English, Bulgarian

При използването на пунктуационни знаци в българския и английския език се наблюдават както прилики, така и различия, които е важно да се разпознават, за да бъде един текст, съставен на английски език, с правилна пунктуация, а не „сляпо“ да следва българските пунктуационни правила. Същото важи и при превод от английски на български език – английската пунктуация може да не съвпада с българската и преводачът следва да е чувствителен към приликите и различията.

Обект на този доклад е използването на запетая при подчинени изречения – определителни и обстоятелствени, в английския и българския език. Бегло се споменават и случаи с подчинителни конституенти с причастни форми, които могат да имат функции както на определителни, така и на обстоятелствени изречения в английския език. Акцент в доклада са рестриктивните и нерестриктивните обстоятелствени изречения, които не изглеждат подробно описани в англоезичната лингвистична литература.

1. Прилагане на пунктуационните правила в научните публикации

За българския език правилата за използването на запетая са постановени от изданията на Института за български език при Българската академия на науките и авторите на писмени текстове – независимо дали на научни публикации, или не – следва да се съобразяват с тях. За английския език различни организации публикуват собствени ръководства за стил (които в основата си се препокриват) и авторите трябва да са наясно към чии указания се придържа дадено издателство. По-долу са дадени примери за подобни ръководства, в които, трябва да се каже, частта върху използването на запетаята е много малка – броят на страниците, отнасящи се до поставянето на запетая, е даден в скоби, както и броят на страниците на самото издание. Тъй като за три от изданията по-долу няма посочено лице като редактор или автор (което не позволява да се включат в литературата в края на доклада, подредена по автори), библиографските им данни са дадени под линия тук, а не в края на доклада:

- MLA handbook[1] (6 страници от 459 страници)
- New Hart's Rules. The Oxford Style Guide (6 страници от 475 страници)
- Publication Manual of the American Psychological Association[2] (2 страници от 703 страници)
- The Associated Press Stylebook (3 страници от 958 страници)
- The Chicago Manual of Style[3] (19 страници от 1146 страници).

[1] *MLA Handbook,* 9th edition. New York: The Modern Language Association of America, 2021.

[2] *Publication manual of the American Psychological Association*, 7th edition. Washington: American Psychological Association, 2020.

[3] *The Chicago manual of style*, 17th edition. Chicago: The University of Chicago Press, 2017.

Следва да се отбележи, че това не е изчерпателен списък на ръководствата за стил, които важат за английския език, но може да се твърди, че това са най-разпознаваемите. Обикновено дадено научно списание има собствени указания към авторите, в много случаи доста детайлни, и в тях може да е посочено някое от горните ръководства, на което тези указания се позовават. Разбира се, всяко издателство може да формулира правила за стил, без да посочва друг източник, който те следват.

2. Постпозитивни разширения на именните фрази

2.1. Подчинени определителни изречения

[1] *The greenhouse effect refers to the warming of Earth's climate* ***that*** *is caused by the trapping of long-wavelength radiation by the atmosphere.*[4]

Парниковият ефект се обяснява със затоплянето на климата на Земята, ***което*** *се причинява от задържането на дълговълновата радиация от атмосферата.*[5]

[2] *A greenhouse roof transmits visible light,* ***which*** *is absorbed by plants and other surfaces inside the greenhouse. Some of the absorbed light energy is converted to heat, and some of it is re-emitted as long-wavelength radiation*.

Покривите на оранжериите пропускат видимата светлина, ***която*** *се абсорбира от растенията и от другите повърхности вътре в оранжерията. Част от абсорбираната светлинна енергия се преобразува в топлина, а друга се излъчва отново като дълговълнова радиация.*

В английския език се прави разграничение между рестриктивни (като в [1]) и нерестриктивни (като в [2]) определителни изречения, като това разграничение има много сериозно влияние върху пунктуацията: само нерестриктивните определителни изречения се отделят посредством запетаи, а при рестриктивните няма запетаи (за подробности вж. Овчарова 2017а, Овчарова 2017б).

За българския език има същото теоретично разграничение, което не се отразява върху пунктуацията, като запетайките са задължителни и в двата случая. Следователно е необходимо да се внимава, най-вече

[4] Източниците, от които са ексцерпирани примерите, са посочени в библиографията.
[5] Преводите са на авторката.

при превод от български на английски език, дали да се поставят запетаи, или не: нерестриктивните определителни изречения са в пъти по-малко от рестриктивните, което означава, че в по-голямата част от случаите запетая не трябва да се пише.

Според класификацията по Лоок (2010) нерестриктивните определителни изречения имат следните функции по отношение на информационната структура на изречението: (1) продължаващи повествованието, (2) уточняващи, които служат за уеднаквяване на информацията между говорещия и слушащия, за легитимиране на антецедента и за изразяване на междуизреченска връзка и (3) коментиращи. В пример [2] по-горе ясно се вижда функцията за продължаване на повествованието. Тъй като всички тези функции са дискутирани с примери от научната литература в предходна публикация (вж. Овчарова 2017а) и няма да бъдат подробно разгледани тук, в случая те се споменават, защото, както ще стане ясно по-нататък, не се отнасят единствено до определителните изречения.

2.2. Постпозитивни разширения с причастни форми (ing-форми и ed-форми) и апозитивни именни фрази (приложения)

Постпозитивните разширения с причастни форми (в примерите [3] – [6]) и апозитивните именни фрази (пример [7]) са подчертани в по-долните изречения (или части от изречения):

[3] *The cells of the tracheids and vessels undergo a process called programmed cell death (...)*

Клетките на трахеидите и съдовете претърпяват процес, наречен програмирана клетъчна смърт (...)

[4] *(...) the most active meristems are the apical meristems, located at the tips of the stem and the root.*

(...) най-активните меристеми са апикалните, разположени на върха на стъблото и корена.

[5] *(...) light is the dominant stimulus causing stomata opening.*

(...) светлината е доминиращият стимул, причиняващ отваряне на устицата.

[6] *(...) seeds exhibit a remarkable range of sizes, from the dust-sized particles of orchids, weighing 1 μg, to the massive seeds of (...).*

(…) семената показват забележително разнообразие от размери, от тези като миниатюрни прашинки на орхидеите, тежащи 1 микрограм, до масивните семена на (…).

[7] *Each annual ring consists of several layers of large xylem cells, referred to as springwood, followed by progressively smaller cells, the summerwood.*

Всеки годишен пръстен се състои от няколко слоя големи ксилемни клетки, т. нар. ранна (пролетна) дървесина, последвани от все по-малки клетки, т. нар. късна (лятна) дървесина.

В английския език, подобно на подчинените определителни изречения, при постпозитивните разширения с причастни форми (*ing*-форми и *ed*-форми) се прави разграничение между рестриктивни, които не се ограждат със запетаи, и нерестриктивни, при които има запетаи. В българския език такива причастни разширения се класифицират като обособени части и винаги се ограждат със запетаи. Поради тези пунктуационни различия е необходимо специално внимание и съобразяване на вида разширение, защото само нерестриктивните се ограждат със запетаи в английския език.

И още нещо важно: нерестриктивните *ing*-изречения като в пример [6] по-горе са рядко срещани като постпозитивни модификатори. В по-честия случай става въпрос за добавъчни изречения (supplementive clauses[6], Куърк и др. 1985: 1124), при които остава неизяснена точната логическа връзка заради липсата на подчинителен съюз, което е илюстрирано от пример [8] по-долу и възможните му преводи на български език, някои с изяснена логическа връзка (тези със съюзите „защото“ и „като“). Всичките преводни варианти [8а] – [8д] са допустими от гледна точка на смисъла (пропозицията) на оригиналното изречение[7].

[6] Описаните добавъчни изречения, които са представени и в трите големи граматики: Куърк и др. (1985), Байбър и др. (1999), Хъдълстън и Пулъм (2002), на пръв поглед в голяма степен се препокриват с това, което в българската граматика се разбира под „обособени части“, но е необходим детайлен анализ, който не е обект на настоящата публикация.

[7] Всеки един от преводните варианти в различна степен обаче предава информационното пакетиране на оригиналното изречение от гледна точка на изнасянето на информацията на преден или заден план в *ing*-изречението (вж. Хъдълстън и Пулъм 2002: 772 за подобен случай), като преводите [8а] и [8г] са „по-близо“ до оригинала от останалите варианти.

[8] *The endodermis serves as a filter, preventing gas bubbles from entering the xylem.*

[8а] *Ендодермата служи като филтър, **не позволявайки** на балончетата газ да навлязат в ксилема.*

[8б] *Ендодермата служи като филтър, **защото** не позволява на балончетата газ да навлязат в ксилема.*

[8в] *Ендодермата служи като филтър, **като** не позволява на балончетата газ да навлязат в ксилема.*

[8г] *Ендодермата служи като филтър, **което** не позволява на балончетата газ да навлязат в ксилема.*

[8д] *Ендодермата служи като филтър, **който** не позволява на балончетата газ да навлязат в ксилема.*

Както беше подчертано по-горе, *ing*-изречението от [8] може да се преведе и като определително със съотносителна с определяемото дума (напр. *което*), и като обстоятелствено с подчинителен съюз. Това не е така при всички *ing*-изречения: понякога е възможен превод на български език само с единия тип подчинено изречение, като няма структурни характеристики, които да могат да се изтъкнат за улеснение на избора.

3. Обстоятелствени пояснения: запетаи при подчинени обстоятелствени изречения

- **В начална позиция**

Когато подчинените обстоятелствени изречения със спрегнати глаголи са в начална позиция, в края им винаги се пише запетая както в английския, така и в българския език:

[9] *When a soil is heavily watered by rain or by irrigation, the water percolates downward (…)*

Когато почвата е обилно напоена от валежи или чрез напояване, водата прониква надолу (…)

Правилото се отнася и за изречения с причастни форми (*ing*-форми и *ed*-форми), пред които има подчинителен съюз като *When investigating the issue, we…*, или изречения с *to*-инфинитив със или без подчинителен съюз като *To avoid misunderstanding, we…*

Това правило за поставяне на запетая след начално подчинено обстоятелствено изречение в английския език е формулирано и в петте

ръководства за стил, посочени в т. 1. В научните публикации тази запетая най-често се поставя, тъй като улеснява възприемането на текста[8]. Но е важно да се подчертае, че това далеч не е така в художествената литература. В примера по-долу въпросната запетая сякаш не е единствената, която „липсва“:

[10] *When I grow up I think I should like to make sure vases are not put in such silly places where they can be dangerous and I would complain about other dangerous things too (by the way, my nose is fine now!).*

Когато порасна, мисля, че ще искам да се уверя, че вазите не се поставят на такива глупави места, където могат да бъдат опасни, и ще се оплаквам и от други опасни неща (между другото, носът ми вече е добре!).

- **Рестриктивни и нерестриктивни подчинени обстоятелствени изречения**

В английския език, когато обстоятелственото изречение следва изреченските части подлог, сказуемо и допълнение, запетая най-често не се пише, защото това подчинено изречение ограничава обстоятелствата, при които се извършва действието в главното изречение, т.е. това е рестриктивно обстоятелствено изречение:

[11] *Sandy soils (…) have a large hydraulic conductivity when saturated (…)*

Песъчливите почви (…) притежават голяма хидравлична проводимост, когато са наситени (…)

За сравнение в долния пример със запетая преди подчинителния съюз „when“ подчиненото изречение не ограничава обстоятелствата на предикацията в главното изречение и затова се определя като нерестриктивно. При пунктуацията на българския превод използвах тире, защото нерестриктивните обстоятелствени изречения предполагат две самостоятелни твърдения със собствени интонационни контури (Куърк и др. 1985: 1076 – 7):

[8] За английския език прави впечатление, че с изключение на запетаите при изброяване и тези, отнасящи се до определителните изречения, при обстоятелствените изречения и изрази (фразово реализирани обстоятелствени пояснения, които не са обект на този доклад) има препоръка да се поставят запетаи, ако улесняват разбирането, и да не се поставят, ако претрупват текста с препинателни знаци и не са необходими за разбирането му.

[12] *The first repeat-flowering old roses were born this way, when the newly discovered Rosa chinensis was brought into cultivation in Europe and hybridized with the old roses already in gardens.*

Първите повторно цъфтящи стари сортове рози са създадени по този начин – когато новооткритата Rosa chinensis се внася за култивиране в Европа и се хибридизира със старите сортове, растящи отпреди в градините.

По отношение на рестриктивните и нерестриктивните обстоятелствени изречения се твърди (Куърк и др. 1985: 1076), че в начална позиция обстоятелствените изречения са винаги нерестриктивни. Това си личи, ако главното изречение е отрицателно – тогава предпоставените подчинени обстоятелствени изречения са извън обсега на отрицанието. Изречението без предпоставяне на подчиненото изречение и с отрицание при глагола в главното изречение *Plants do not develop properly while grown in continuous light and unchanging temperatures* може да се трансформира в изречение със същия смисъл с положителен главен глагол и отрицание при подчиненото изречение *Plants develop properly not while grown in continuous light and unchanging temperatures.* Когато подчиненото изречение е предпоставено, то има същия смисъл: *While grown in continuous light and unchanging temperatures, plants do not develop properly*, т.е. позицията не влияе върху пропозицията (но разбира се, има отношение върху информационното пакетиране).

По подобен начин при нерестриктивното обстоятелствено изречение смисълът не се променя в зависимост от предпоставянето: *Adult ivy stems do not climb, while (= although) juvenile ivy stems climb* (без предпоставяне) или *While juvenile ivy stems climb, adult ivy stems do not climb* (с предпоставяне). Обаче при преместването на отрицанието при подчиненото изречение и използването на положителен главен глагол смисълът напълно се изменя, което прави изречението смислово неприемливо, макар да е структурно приемливо: съюзът *while* се тълкува като съюз за времева продължителност, но не и като съюз за изразяване на отстъпка: *Adult ivy stems climb, not while (= at the time when) juvenile ivy stems climb.*

Според Маккаскил (1990: 57) обстоятелствените изречения за отстъпка след *although, even though, while, whereas, though* са винаги нерестриктивни; изреченията за причина след *because* обикновено са рестриктивни, но тези за причина след *since, as, inasmuch as* обикновено

са нерестриктивни; изреченията за цел след *so that, in order that* са рестриктивни, но когато *so that* въвежда обстоятелствено пояснение за резултат, изречението е нерестриктивно[9].

Тези насоки са много полезни, когато става въпрос за съюзи, които въвеждат само единия вид изречения: в примера по-долу е лесно да се поставят запетаите пред *since* и *although*, защото тези съюзи се използват при нерестриктивни изречения:

[13] *Contrary to what might be expected, pruning hard is not always the answer to reducing the size of an overgrown plant,* ***since*** *such plants often respond to hard pruning by sending out more vigorous growth,* ***although*** *this depends on the size, health, and vigor of the root system.*

Силното подрязване, противно на очакванията, невинаги е решение за намаляване на размерите на прекомерно избуяло растение, ***тъй като*** *такива растения често реагират на подрязването, като растат още по-енергично,* ***макар че*** *това зависи от размера, здравето и силата на кореновата им система.*

По-интересно е разграничаването при съюзи като *because*, които се използват както с рестриктивни, така и с нерестриктивни изречения. Ето два примера от научно издание със запетаи пред *because*, което означава нерестриктивни изречения:

[14] *Confusion sets in when gardeners talk of bedding plants. Often these are described as annuals,* ***because*** *they are put in place for just one or two seasons and then discarded.*

[9] По отношение на рестриктивността или нерестриктивността при обстоятелствените изречения при Куърк и др. (1985: 1075 – 7) има по-дълги обяснения в сравнение с тези при Хъдълстън и Пулъм (2002: 732), които в основата си повтарят написаното при Куърк (1985). При Байбър и др. (1999) това разграничение липсва. От петте наръчника за стил, цитирани в т. 1, единствено в Чикагското ръководство има споменаване на явлението в точка 6.26 (2017: 375). В посочената публикация на Маккаскил (1990), чиято авторка е редактор с 15-годишен стаж в изследователски център на НАСА, има списък с подчинителни съюзи, които се ползват с рестриктивни или нерестриктивни обстоятелствени изречения, като авторката посочва, че списъкът е според друга публикация от 1962 г. Факт е също така, че няма съвременни публикации върху темата, като възможно обяснение за това може да е двусмисленият характер на много от обстоятелствените изречения по отношение на рестриктивността или нерестриктивността, както и безпогрешното вътрешно усещане на хората, чийто роден език е английският, за това кога наистина е необходима запетая пред подчинителен съюз.

Настъпва оборкване, когато градинарите обясняват какви са сезонните растения, ползвани при озеленяването. Често те ги описват като едногодишни, защото ги засаждат само за един или два сезона и след това ги изкореняват.

[15] *Determining texture is a test that is easily done at home, **because** the texture of a soil can be felt between the fingers: is it sandy, is it gritty, or is it sticky?*

Определянето на текстурата е тест, който се прави лесно в домашни условия, защото текстурата на почвата може да се усети от пръстите на ръцете: дали е песъчлива, зърнеста, или лепкава?

Според Хъдълстън и Пулъм (2002: 732) разграничението може да е само прозодично, тъй като изреченията с *because* най-често са двусмислени по отношение на рестриктивността или нерестриктивността[10]. Както вече беше споменато, нерестриктивното обстоятелствено изречение има собствен интонационен контур, като се прави пауза в началото, както е при определителните изречения, отнасящи се до цялата предикация в главното изречение (*sentential relative clauses*), които винаги са нерестриктивни:

[16] *Today they [lichens] are classified by their fungal component, which puts them outside of the Plant Kingdom (...)*

Днес те [лишеите] се класифицират според гъбния си компонент, което ги поставя извън растителното царство (...)

По отношение на функцията им нерестриктивните обстоятелствени изречения най-често доуточняват информацията (това е функцията, която се илюстрира от горните примери) подобно на нерестриктивните определителни изречения. Това доуточняване не е свързано с обстоятелства, ограничаващи предикацията на главния глагол, а с по-широк контекст, който авторката на текста намира за необходимо да изтъкне.

При съюза *so that* по-лесно може да стане разграничаването между рестриктивни и нерестриктивни изречения, защото те се отнасят за различни видове обстоятелствени пояснения – за цел и за резултат съответно:

– *so that* за изразяване на обстоятелствено пояснение за цел – рестриктивно изречение:

[10] При тези изречения не е възможно да се състави изречение с отрицателен главен глагол, което след трансформация с положителен главен глагол и отрицание в подчиненото изречение да запази смисъла си, т.е. не е възможно изреченско отрицание (clausal negation), което да е неглаголно (nonverbal): за сравнение – *I don't like it* (clausal, verbal negation) и *I never drive* (clausal, nonverbal negation).

[17] *Roots often show special adaptations so that they can serve other functions (…);*

Кореният често демонстрират специални приспособителни механизми, така че да могат да изпълняват и други функции (…);

– *so that* за изразяване на обстоятелствено пояснение за резултат – нерестриктивно изречение:

[18] *All the shoot tips compete with each other, so that tips both above and below can influence each other's growth;*

Всички стъблени върхове се конкурират помежду си, така че както по-нагоре, така и по-надолу разположените върхове могат да влияят на взаимния си растеж.

- **Уточняващи думи пред подчинителни съюзи**

Когато в английския език пред подчинителните съюзи има уточняваща дума, като *especially* и *particularly*, пред нея се пише запетая. Това е точно обратното на правилото в българския език, според което в такива случаи запетая не се поставя:

[19] *The pond is where most gardeners will encounter algae, and they can become quite a problem, especially when the weather warms up in spring.*

Езерото е мястото, където повечето градинари ще се сблъскат с водорасли, които може да се превърнат в сериозен проблем особено когато времето се затопли през пролетта.

За сравнение, когато в научните текстове се използва *only* като уточняваща дума пред подчинителен съюз, не се пише запетая, както е и в българския език:

[20] *Gardeners tend to notice fungi only when they are fruiting, producing their characteristic mushrooms or toadstools.*

Градинарите обикновено забелязват гъбите само когато те образуват плодни тела с характерните им форми и цветове.

- **Съчинителен съюз пред обстоятелственото изречение**

Когато пред подчиненото обстоятелствено изречение има съчинителен съюз (например *and*), запетая се пише само в края му. Това правило е същото като в българския език, но само в случаите, когато първият съюз е неударен и едносричен:

[21] *This realm of science is known as genetic modification, and although many people are concerned about the environmental implications of such work, there is no doubt that this is an area of plant breeding that is here to stay.*

Тази научна дейност е известна като генетична модификация и въпреки че много хора са притеснени заради екологичните последици от подобна работа, няма съмнение, че това е област от растениевъдството, която ще продължи да се развива.

4. Изводи

1. По отношение на подчинените изречения запетаите в английския език са задължителни:

- при нерестриктивните определителни изречения;
- след обстоятелствените изречения в начална позиция.

2. Причастните изречения с *ing*-форми най-често са изречения, които изискват запетая, но трябва да се внимава при съставяне на текст на английски език, защото, ако имат функция на рестриктивни определителни изречения, то запетая не се поставя.

3. За разлика от българския език, когато пред подчинителен съюз има уточняваща дума, като *especially* и *particularly,* в английския език запетая се пише пред уточняващата дума. Не се пише запетая, ако думата е *only*.

4. Когато в английския език пред подчиненото обстоятелствено изречение е поставен съчинителен съюз, запетая се пише само в края на подчиненото изречение.

Литература

Байбър и др. 1999: Biber, D., Johansson, S., Leech, G., Conrad, S., Finegan, E. *Longman Grammar of Spoken and Written English*. Harlow: Pearson Education Limited, 1999.

Куърк и др. 1985: Quirk, R., Greenbaum, S., Leech, G., Svartvik, J. *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London: Longman Group Limited, 1985.

Лоок 2010: Loock, R. *Appositive Relative Clauses in English: Discourse Functions and Competing Structures.* Philadelphia/Amsterdam: John Benjamins, 2010.

Маккаскил 1990: McCaskill, M. K. *Grammar, Punctuation, and Capitalization: A Handbook for Technical Writers and Editors.*

Washington: NASA, 1990. < https://ntrs.nasa.gov/api/citations/19900017394/downloads/ 19900017394.pdf > (10.11.2025).

Овчарова 2017а: Овчарова, Б. Смисълът на нерестриктивните определителни изречения в английския език. [Ovcharova, B. Smisalat na nerestriktivnite opredelitelni izrecheniya v angliyskiya ezik.] // *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, том 55, кн. 1, сб. Б, 2017 – Филология. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2017, 257 – 265.

Овчарова 2017б: Овчарова, Б. Защо невинаги се пише запетая пред „който“ на английски език. [Ovcharova, B. Zashto nevinagi se pishe zapetaya pred „koyto“ na angliyski ezik.] // *Управление и устойчиво развитие*, 2017/3, т. 64. < https://jmsd.bg/files/articles/64/64-05_B_Ovcharova.pdf > (20.09.2025).

Уадингам 2014: Waddingham, A. *New Hart's Rules: The Oxford Style Guide,* 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2014.

Фроук, ред. 2020: Froke, P., Bratton, A. et al. *The Associated Press Stylebook: 2020 – 2022*, 55th edition. New York: The Associated Press, 2020.

Хъдълстън, Пулъм 2002: Huddleston, R., Pullum, G. K. *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge: CUP, 2002.

ЕКСЦЕРПИРАНИ ИЗТОЧНИЦИ

Капон 2005: Capon, B. *Botany for Gardeners* (Revised Edition). Portland, Cambridge: Timber Press, 2005 (за пример 7).

Смит 2001: Smith, Z. *White Teeth*. London: QPD, 2001 (за пример 10).

Тайз и др. 2018: Taiz, L., Zeiger, I., Moller, M., Murphy, A. *Fundamentals of plant physiology*, 1st edition. New York: Oxford University Press, 2018 (за примери 1 – 6, 8, 9, 11).

Ходж 2013: Hodge, G. *Practical botany for gardeners*. Chicago: The University of Chicago Press, Quid Publishing, 2013 (за примери 12 – 21).